

TÁRCZA.

Közel az Istenhez.*)

Irta: *Tanos Pál.*

Láthatatlan ólomsúly huz le a földhöz, amelytől szabadulni nem tudok. Leküzdhetetlen vágy vonz föl az ég felé, amelyet pedig elérni nem bírok.

Irigy szemmel nézem a szárnyas madarat, amiért hogy csak ösztöne van neki s az is elégséges, hogy a szárnyai akadálytalanul vigyék oda, ahova én, az ember csak ki nem elégíthető vágyaimmal követhetem: föl a magasságba, föl oda a tiszta levegőbe, ahol nincsenek — emberek.

Miért is mondják hát az embert a teremtés remekének, amikor van nálánál tökéletesebb állat is: olyan, amely repülni is tud és gondolkozni se kénytelen? . . .

Miért, hogy az ember le van kötve a földhöz, amelyről menekülni szeretne? Miért van vágyunk az ég után, ha oda soha el nem juthatunk? Miért van akaratunk, hogy az emberektől szabaduljunk, ha ezt az akaratot élve végrehajtani képesek nem vagyunk? . . .

Törpe ember! Mit kutatod az Isten intézkedéseit? Rendezkedjél be te is a földön csuszók és mászók között . . . Férj meg közöttük, tanulj tőlük, utánozd őket, alkalmazkodj hozzájuk; majd így aztán nem lesz vágyad szárnyak után és nem kívánod meg a tiszta levegőt . . . Mert majd megtalálsz ezen az uton te is az — isteneket . . .

Ha pedig szerencsétlenségedre, erre képtelen vagy, akkor is elégedj meg az elérhetővel. Menj, fáradj föl a magas, a legmagasabb hegyre, s nézz körül ott és vizsgálj látó szemekkel az ormok kopasz szikláit és a körülöttük terjeszkedő szüz erdőket az ő gyönyörűség-teljes rejtelmekkel. Itt kárpótlást lelsz, mert megtalálsz bennük, távol az emberektől, a sóvárgott békét és megnyilatkozik előtted minden lépten-nyomon — az Isten . . .

*

*) Mutatvány Tanos Pálnak „Erdőzugás“ cz. munkájából, mely a „Budapesti Hírlap“ kiadásában jelent meg.

A magas hegység tetején, az eget érő ormokon! Erdők fölött, hegyek között, a mennyországnak küszöbén! . . .

Nyár van. Messzemélyen lent, ahol emberek laknak, nagy hőséget áraszt a nap; tüze égeti a lankadt növényzetet és tikkasztóvá teszi az átfült levegőt. Idefönt még fényesebbek a sugarai, de azért melegíteni itt nem tudnak. Amott a messze távolságban látszó tereken pompázik a dus nyári élet, míg itt nem látok körülöttem mást, csak holt sziklákat és az örökhavat, mely sem megfagyni, sem elolvadni nem bír a nyár folyamán.

De igen, van azért élet itt is. Itt-ott, egyes csoportokban, sok-sok ezernyi mennyiségben mozognak, élnek a hó tetején és örvendenek az ő egynapos életüknek a fényes, fekete, parányi hóatkák.

Vajjon miből lesznek, hogyan és miből élnek ezek a kis állatkák itt a fagyos hónap hideg felületén? És mi a céljuk, mi a rendeltetésük nekik az ő életükkel oly messze távol az állati élet minden más nyilvánulásától?

Ki az, aki ezt biztosan megmondhatná?

Alattam az örökhó legalsó és az örök tenyészet legfelső határai között, a pusztulás, az enyészet sivár, szomorú képét tárja eléem az egymásra tóduló vad kőgörgeteg, amelynek mázsányi darabjait, mintha titánok dobálták volna együvé; pedig csak az idő, a sok-sok százados idő mállasztotta le ezeket is a lassan-lassan enyésző sziklákról.

Mily puszta, kietlen és vigasztalan volna ez a kép, ha nem táplálna ez a holt kőcsuszamlás is életet! De rátelepedtek itt is és még virágokat is nyitnak a zuzmók és a törpe mohák az ő szegény világukkal. S mily jól esik látnunk, hogy a tárcsalapony, a veselapony, a merev fótalj, a rögripacs, hogy fehérленek; a sárga ripacs, a pajzsár, a szakálzuzmó, hogy sárgállanak, élnek és szaporodnak mindenfelé azokon a halott kődarabokon. Élnek, virágoznak, utódokat nemzenek éppen úgy, mint a mindenfelé megtelepült mohák: a fogrojtok, a hipónyok, a vánkosmoha, az aranymoha és a többi, mind — mind. Élnek és éltetnek is sok más, az ő életüktől föltételezett életet. Örökös, a levegővel és vízzel szövetekezett munkájuk eredménye, hogy évszázadok folyamán itt-ott már szétmállott és földdé változott egy-egy gránitkő is, amelynek testében most már gyökerek is bujkálhatnak, szűk táplálékot adva

azoknak a szegény, csuszó-mászó gyalogfenyőknek is, amelyek itt már életet kérnek maguknak és alább-alább mind sűrűbb „erdővel” borítják be a földet.

Szegény törpefenyő! Hogy csuszik-mászik lent a földön! És hogy erőlködik, fa létére, hogy ő is föl a magasba, az ég felé emelhesse föl a fejét és nyujthassa ki a karjait! Hiu erőlködés! Az év kétharmadában a rajta fekvő nehéz hó lenyomja és a mindig hideg légkör nem engedi meg a törekvés sikerét. Ezért szegény eszkimója csak az erdő fáinak a gyalogfenyő.

Talán vigasztalás neki az, hogy csevegő madarak őt is látogatják? . . . Hogy forrás már fakadt az ő tövükből is? . . . Madarak, a csonttörök és a keresztcsőrűek, amelyek mint tarka pillangók lepik el a bokraikat időközönként. Forrás, mely ott helyben, ahol a kövek halmazából kibuggyantja jéghideg vizét tenyéryni tóvá alakul előbb a számára teremtet parányi medenczében, s csak ennek a virágos peremén át ereszti ki magából az ezüsthangon csörgedező kis ért, amely itt még csak szerényen bujkál a kövek között, a bokrok alatt, míg alább már mind több és több testvérével egyesülve, itt-ott zugó, zajgó vizesésekké, s másut hatalmas, gyakran félelmetes, romboló, de mindig szép patakká válik; s amelyet egyformán ékesítenek a partjain termő rózsák, liliumok és nefelejtsek, a benne uszkáló tarka pisztrángok és a kis kövi halacsák, valamint a fölötte fészkelő és éneklő vizi rigók.

*

A legmagasabb pontról nézem a világot, s innen még azt a részét is szépnek látom, amelytől, ha ott vagyok, mindig csak menekülni kívánok.

Fölöttem és körülöttem, amerre csak ellátok, mindenütt tiszta a mennynek kéksége; nincs egyetlenegy felhőfoszlány az égen semerre és a tündöklő nap sugarai csillogva verődnek vissza a lábaim alatt fekvő hó kristály szemeiről.

De ime, mozdul az Ur varázsvesszője, s szemem láttára terem meg nyomban a bűvös csoda.

Messze tőlem, odalent, ahol a fenyvesek nagy tömege sötétlik, a kiemelkedő csupasz ormok között, szürke köd keletkezett és gyülekezik mind nagyobbodó mennyiségben a sötét erdő koronája fölött. És száll ez a sűrűsödő, sötétedő köd abból a mély katlanból

ki, mind hosszabb és szélesebb területre, mind magasabbra, végtelennek látszó nagy tömegben, felém . . . felém, de mindig mélyen alattam uszva el az erdők régiójába, amelyet végül el is takar előlem egészen.

De ime, nem is köd az már; önnálló testeket öltött vastag felhők kerekedtek belőle, amelyek minduntalan cserélik a színeiket és változtatják alakjaikat. Sebesen mozgó, örült gyorsasággal uszó hegyeknek látszanak immár, amelyek fehér, sárga, szürke, fekete tömegeikkel gomolyognak, kergetődznek s viaskodnak az uralomért, egymást megelőzni, keresztültörni törekedvén. Valóságos háboru tört ki és iszonyatos harc, félelmetes csata folyik közöttük. Ijesztő zugás, morgás, dörgés hallatszik föl onnan hozzám, az én még mindig napsütött égi polczomhoz. Féktelenül nyargal, tombol a kötelékeit széttépett vihar és cikáznak ki belőle a villámok föl az ég felé is, amelynek mintha magam is lakójává lettem volna . . .

Még látom, hogy miként oszlanak a felhő-táborok kétfelé; még látom, hogy az egyik, talán a nagyobbik, föltörekszik a hegynek, egyenesen én felém; még tudom, hogy engedve a hozzám jutott előőrsnek, a rajtam eszeveszetten keresztül nyargaló szélnek és engedve a nyomorult életet féltő ösztönnek, menekültem a csucs másik oldalán nyíló sziklabarlangba; és tudom még, hogy itt hirtelen elsötétedett előttem a világ . . . szemeimre vastag fátyolt vontak a vágatva érkezett felhők . . . a Halál szárnyai suhogtak el fölöttem . . . De hát miért csak fölöttem suhogtak el, miért nem érintettek meg azok a szárnyak? . . . Amikor oly jó lett volna örökre megmaradni abban az eszméletlen állapotban! . . . Amikor oly boldogság lett volna éppen itt aludni végig az örök álmot, senki által soha meg nem találva, az élő világtól végképpen elszakítva, soha el nem olvadó szüz hótakaró alatt! . . .

S mily égi hang volt az, amely fölébresztett? És kinek a rendelkezése volt, amely kényszerített, hogy innen távozzam, hogy lemenjek újra a mennyország küszöbéről az utált profán világba, a végtelen béke helyéről a vég nélkül való békétlenség tanyájára? . . .

És hová lett hát az az égi vihar, hogy most nem látok belőle semmit? Honnan jött? És hová ment? Hiszen csak az imént uralkodott itt mindenek fölött? Avagy már tegnap volt az? . . . Vagy tegnapelőtt? . . . Most újra süt a nap mint akkor. És semmi

nyoma annak a nagy drámának, amely itt lejátszódott. De igen, itt maradt maga a csatatér, telve hullákkal és sebesültekkel. Sir a lélek, ha végig tekint a harcz színhelyén. Sokszázados fákat tépett ki a vihar, itt tömegesen, amott egyenként az anyaföldből; másokat derékon tört kétfelé, míg a legtöbbnek csak a büszke koronájukat tépte le. Dus aratása volt a halálnak, hullák jelzik az utját mindenfelé!

De hát mit vétettek ezek a szerencsétlen áldozatok, hogy a sokszázados, vagy az alig megfogant életet ily halállal kellett fölváltaniók? ... Több levegő, több világosság, több táplálék kellett a szerencsésen megmenekülteknek és helyre volt szüksége sok-sok alig megszületett és még ezután születendő ifju életnek, hogy ezek is századokon át élhessenek.

De ki vezette azt a vihart az ő működésében? És hát az Isten maga is rombolni kénytelen, hogy újat teremthessen? ..

*

Magasan fölöttem áll már a sok ezredévet ért hegycsucs, mely most felhők közé rejtette a fejét. Mögöttem van a zuzmóborított kőgörgeteg, s elhagytam a gyalogfenyők törpe országát is. Elértem a világ remekét, bejutottam az erdőbe.

Az erdő! ...

Ki az, aki nem ismeri? És ki az, aki ismeri?

Ki látja benne a Természet legnagyobb művét? Ki nem látja ott minden nyilvánulásában az Istent?

Van-e beszélőbb hirdetője a látható Természet végtelen hatalmának? Van-e nyilvánvalóbb bizonyága a láthatatlan Isten meg nem érthető mindenhatóságnak és örökös jelenlétének, mint az erdő?

Az erdő, mely a benne lakozó szent erővel megalkotja, fönntartja és újra is megszüli önmagát; amely koronákat rak a hegyekre, ékességet von a völgyekre, s termékenységet biztosít a lapályoknak; amely táplálja az elképzelhetetlenül sok állatot, a legnagyobbakat úgy, mint a nem is látható parányi férgeket, az érző növényeket a faóriásoktól kezdve le a mikroszkópikus fonalkáig az érzéketlen földet, a vizet, a levegőt az ő bámulatos külön világaikkal; s amelyben valóságos életet él még a földben gyökeredző kemény szikla is.

Az erdő, ahol hegy és völgy, sziklák és szakadékok, a kis néma forrás és az ezüsthangu patak, az óriás méretű fák és a kicsike füvek, a félelmetes nagy ragadozók és a kedves apró énekesek, a bogarak és férgek, a kő és a föld, a víz és a jég, a hó és a dér s mindezeknek csodás összhangja és bámulatos kölcsönhatása, mind, mind azt hirdetik és magyarázzák nekünk szünetlen, hogy van, ami ezt a szép világot fönntartja, hogy van, aki ezt a nagy mindenséget igazgatja; és hogy mi büszke emberek mily tehetetlen apró parányok vagyunk azzal a megfoghatatlan nagy hatalommal szemben.

Az erdő, ahol a szivtelen ember is lelket nyer és a romlott sziv is javulni képes, mert minden felekezeti nélkül való magasztos templomban tudja magát, amelyben ott van az Isten szünetlen.

Mily szép lehet ez a világ, amikor az Isten munkájába még nem kontárkodott bele az ember! Amikor még olyan volt, érintetlen, mint ez a szűz erdő!

Egy letűnt évezred könyvének nyitott lapjai azok az óriási fák, amelyek sötét árnyékot borítanak a fejem fölé. Az ismeretlen, a rejtélyes jövő századok most teszik meg előttem az ő legelső lépéseiket abban a kicsike csemetében, amelynek első levélkéi csak az imént bujtak ki az anyaföldet talált magból. Az évtizedek óta korhadó fahullákon állandó tanyát vert magának az enyészeti; de ezeknek a poraiból fakadt a sok új élet is, bizonyítva, hogy semmi sem enyészik el végképpen, semmi sem vész el teljesen, hogy a halálnak a nyomában ott van mindig az újra sarjadó élet is, hogy van — föltámadás . . .

Hallgatom a tomboló viharok zugását és máskor, az alig szálló szellők bűvös hangjait. Magyarázom és megérteni is vélem a lombok titokteljes susogását és a csörgedező kis csermelynek a csevegését. És átérzem azokat az ezerhangú zsolozsmákat, a melyekkel a dalosmadaraknak és a zenélő bogaraknak rengeteg orkresztuma nap-nap után adózik a Teremtőnek.

És túlrad bennem a gyönyör érzete s fölkel lelkemben az áhitat s leborulok a megfoghatatlan, a mindenható, a szent Természetnek végtelen nagysága előtt, amely az erdőben előttem megnyilatkozik. Az erdőn, a magasban elterülő érintetlen szüzességű erdőn, ebben a nagyságos templomban, ahol oltárnak nézhetek minden

fertőtlen helyet, az örökzöld folyondárral befutott sziklát úgy, mint a liliummal szegélyezett kis forrást; s ahol, a fényes napban ragyogó vagy a végtelen csillagseregben tündöklő égboltozat alatt, én is tudok igazán imádkozni, mert itt távol látom magamat az emberekől és közel érzem magamhoz az Istent . . .

VIDÉKI LEVÉL.

Tekintetes Szerkesztő Ur!

A természetben jelentkező bármely csekélynek látszó tüne-
mény kell, hogy az erdész figyelmét felébressze és következteté-
sek levonására ösztönözze, melyek közlését szakunk iránti szere-
tete kötelességévé teszi. Ezen kötelességérzet adja kezembe nekem
is a tollat. A következő sorokban az 1906. évi rendkívüli őszi
időjárásról való elmélkedésemet közlöm és abból következtetése-
ket levonni igyekszem, melyek lehetnek ugyan csalékonyak, de
alaptalanoknak tán még sem mondhatók.

Mindenki tudja, hogy szeptember hó utolsó negyede ország-
szerte váratlanul oly erős lehüléssel köszöntött be, hogy legalább
itt a Dunántul a kisebb pocsolyákat 3—4 milliméter vastagságu
jégréteg borította, mi a következő napon, bár kisebb mérvben,
isméltődött úgy, hogy attól lehetett tartanunk, hogy a még töret-
len tengerik lágyabb csövei megfagynak. De ime, kellemesen
csalódtunk, mert szeptember 24-ikével oly kellemes meleg napok
köszöntöttek be, hogy október első napjaiban kertemben három
orgonafabokor teljes virágdiszt öltött. Igaz, hogy ezen virágzás
bugái nem fejlettek ki oly tökéletességre, mint amilyenek a tavaszi
virágzaskor szemeinket gyönyörködtetik, de a szín és illat tekin-
tetében mi kívánni valót sem hagytak hátra. Az ákáczfákon — ami
ugyan szeptemberben nem tartozik a ritkaságok közé — október
hó elején sok fán szép kifejlett virágfürtök voltak láthatók. Novem-
ber hó folyamán a harangvirág, tavaszi sárga kökörcesin s egyéb
tavaszi és nyári virágokból bokrétát szedtem, sőt a márcziusi
ibolya oly mérvben diszlett egész december hó első napjáig
hogy akárhány legény kalapját diszította ibolyacsokor.

Mindezeknél azonban csodálatosabb, hogy november végén